

ธรรมหลวงตา

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๔

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เราตั้งใจ เราตั้งใจมาฟังธรรม แล้วเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของหัวใจของเรา เรามีเจตนาดี มาแล้วเพราะเราเกิดมาดี เราเกิดมาเป็นมนุษย์แล้วมีสติสัมปชัญญะ คุณดี เราขับรถผ่านมาเห็นไหม มนุษย์ทั่วไปหมดเขาทำอะไรกันอยู่นะ เขาทำอะไรของเขา เขามีหน้าที่การงานของเขา เขามีความจำเป็นของเขา เขาปากกั๊ดดินถีบเพื่อความสะอาดใจของเขา นี่พูดโดยธรรมนะ “โดยธรรม”

แต่ถ้าเป็นทางโลกละ เขาเป็นผู้รับผิดชอบ เขามีหน้าที่การงานของเขา เขาต้องรับผิดชอบของเขา เขาทำงานของเขา งานของเขาก็คืองานทางโลกไง งานของเขาก็งานอาบเหงื่อต่างน้ำมาเพื่อความสะอาดใจ ความสะอาดใจเพราะกิเลสตัดหาความทะยานอยากมันแสวงหา มันต้องการของมัน

แต่เวลาคุณธรรมในหัวใจละ คุณธรรมในหัวใจมันไม่เกิดขึ้นมา ถ้าคุณธรรมในหัวใจเราเกิดขึ้นมา เราหาทางออกของเรา ถ้าเราหาทางออกของเรา...ถ้ามันไม่มีทางออก เราจะออกทางไหน

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปที่ยวสวนเห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย จะหาทางออก ออกมาศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ ๖ ปีหาทางออกอยู่ ไปหาคนเพราะว่าเห็นว่าเขาเป็น ศาสตรา เขาเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมาก่อน ไปศึกษากับลัทธิไหน เจ้าลัทธิไหนก็ “มีความรู้เท่านี้ มีความเห็นเท่านี้ หมดแล้ว” ๖ ปีนะ ถ้าเรามีบุญกุศล เรามีเจตนาอยากจะทำทางออก ถ้าไม่มีทางออกเราพยายามทำของเราไป ทำของเราถึงที่สุดเห็นไหม มันก็ไปจบ ไปตันทั้งนั้น

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างบุญญาธิการมา ไปศึกษามากับทางโลกแล้ว มันไปไม่ได้ ถึงต้องกลับมา รื้อค้นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง เวลามารื้อค้น มาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา รื้อค้นจนถึงที่สุดแห่งทุกซ์เห็นไหม

นี่ทางออกเกิด มีทางออก ทางออกตามความเป็นจริงที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรม และวินัยนี้ไว้ ฉะนั้น วางธรรมและวินัยนี้ไว้

เวลาประพฤติปฏิบัติไปด้วยความมีกิเลสของเรา ใครมีกิเลสหายาบ กิเลสหนาต่างๆ กิเลสหนา กิเลสบางแล้วมากน้อยแค่ไหนแล้วแต่ ต่างคนต่างแสวงหาว่าตัวเองทำแล้วถูกต้องตามวิธีการ ตัวเองทำแล้วถูกต้อง ทำแล้วถูกวิธีการ ถูกต้องตามวิธีการโดยความเห็นเราเอง เรารู้เราเห็นของเรา เราก็ว่าถูกต้องตามวิธีการของเรา

แต่ของเรามีครูบาอาจารย์ของเรา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านประพฤติปฏิบัติของท่าน มา ท่านประสบของท่านมา แล้วมันพิสูจน์ตรวจสอบกัน พิสูจน์ตรวจสอบกันเห็นไหม

คุณิ วันนีวันอุโบสถ เวลาพระเราองค์อุโบสถกันเห็นไหม ลงอุโบสถ เวลาแสดงปาฏิโมกข์ พระด้วยกัน ศึกษาด้วยกัน รับผิดชอบด้วยกัน แล้วสมัยพุทธกาลฟังภาษาบาลีออก ผิด-ถูก ตรงไหนสะกิดกันไว้ “ตรงนี้ผมผิด ตรงนี้ผมผิด เดี่ยวจะปลงอาบัติ” เห็นไหม ในหมู่สงฆ์เขาตรวจสอบกัน

นี่เหมือนกันหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านฝึกของท่านมา ท่านฝึกลูกศิษย์ของท่านมาเอง เวลาเทศนาว่า การ ท่านจะบอกว่า “บุคคลคนๆ นั้น พระองค์นั้น เราได้คุยกันแล้ว เราได้สัมผัสแล้ว ให้เชื่อถือองค์นั้นได้ พิสูจน์ได้ ตรวจสอบได้ แล้วให้เชื่อฟังกัน” ให้เชื่อฟังโดยที่มีผู้ชี้ทาง

นี่ไงเวลาที่มีทางออกแล้ว เวลาปฏิบัติไปแล้ว มันออกได้จริงๆ ไง เวลามันออกได้จริงๆ มันมีออกไปทางไหนล่ะ นี่ออกได้จริงแล้วออกไปทางไหน?

ถ้าพูดเป็นภาษาโลกสมมุติบัญญัติทั้งนั้นนะ แต่สมมุติบัญญัตินี้เพื่อสื่อธรรมะ ถ้าธรรมะในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะในใจของครูบาอาจารย์เราออกมาจากใจ ออกมาจากความรู้จริงอันนั้น ถ้าความรู้จริงอันนั้นมันเข้มข้น มันมีข้อเท็จจริง มันมีเหตุมีผล

แต่เวลาเราศึกษาธรรมของเราขึ้นมา เราศึกษาธรรมวินัย ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสะอาดบริสุทธิ์ใหม่...ใช่ สะอาดบริสุทธิ์ แต่มันเศร้าหมองไปด้วยกิเลสตัณหา ความทะยานอยากของเราเอง ใจ กิเลสตัณหาความทะยานอยากของเรา เห็นไหม คุณิ เวลาคนทางโลกเขา ถ้าคนสายตาสั้น-สายตายาว สายตาสั้นก็เห็นพรำมัว สายตายาวไปก็เห็นพรำมัว เวลาคน

สายตาเอียง เขาเห็นภาพเอียงของเขาตลอดไป เวลาคนตาบอดสีละ ตาบอดสีก็เห็นเป็นสีเทาไปหมดเลย ไม่มีสีสันตักอย่างหนึ่ง เห็นใหม่ นี่พูดถึงสายตานั้น

ทีนี้พอเราศึกษาขึ้นมาโดยกิเลสตัดหาความทะยานอยากของเรา “มูมมอองของเรา” ถ้ามูมมอองของเราละ ถ้าสายตาสั้น-สายตายาว เราอ่านหนังสืออ่านไม่ออกเลยนะ เพราะมันมองเห็นไม่ได้ มันต้องใส่แว่น ใส่แว่นขยาย ใส่ต่างๆ เพื่อจะให้เห็นอักษรนั้น เห็นอักษรนั้น ศึกษาธรรมอ่านออกแล้ว ออกมามันก็ยังเป็นความลึกลับสงสัย ความลึกลับสงสัยในหัวใจนะ

นี่ “ธรรมะหลวงตา ภาพหลวงตา”

เวลาภาพหลวงตานั้น ถ้าภาพหลวงตามันต้องเห็นภาพมันถึงจะหลวงตา แต่ที่มันเห็นภาพใหม่ มันไม่เห็นภาพหลวงตา มันเป็นความเห็นผิดเลย ถ้ากิเลสตัดหาความทะยานอยาก โดยสายตาสั้นสายตายาวนี้มันเข้าใจผิด เห็นผิดไปหมดละ

แต่ถ้าเป็นภาพหลวงตามันต้องเห็นภาพนั้น เห็นภาพนั้น เห็นใหม่ คุณสิ เราอ่านหนังสือนั้น เราอ่านศึกษาธรรมะนั้น เรามีความเห็นผิดไป เห็นผิดไปมีความเห็นผิด แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลาเกิดภาพขึ้นมาละ เกิดภาพขึ้นมาจะถ้าจิตมันสงบ จิตมันสงบขึ้นมาแล้วมันเห็นของมัน ความเห็นสิ่งนั้น ถ้าเห็นไม่จริง...ความเห็นจริงแต่เรามีกิเลสตัดหาความทะยานอยากอยู่ มันจะเป็นความจริงไปได้อย่างไร มันเป็นความจริงไปไม่ได้ นี่เวลาประพฤติปฏิบัติ เห็นใหม่

“ปริยัติ” สิ่งที่เราศึกษามาเราศึกษามาเพื่อประพฤติปฏิบัติ ทีนี้เราศึกษามาเพื่อประพฤติปฏิบัติ เราเกิดมา เห็นใหม่ เราเกิดมาท่ามกลางกึ่งพระพุทธศาสนา กึ่งพระพุทธศาสนาในพระไตรปิฎกบอกไว้แล้ว “กึ่งพระพุทธศาสนา ศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง”

คำว่า “เจริญ” นะ ทางโลกกัน คำว่า “เจริญ” เขาก็ตั้งปลูกสร้าง สิ่งต่างๆ มันวิจิตรพิสดารว่าสิ่งนั้นเป็นความเจริญ ถ้าเป็นความเจริญ “โดยธรรม” เวลาปริยัติศึกษาธรรม ศึกษาธรรม พอปฏิบัติขึ้นมาที่ปรมาตถธรรม ปรมาตถธรรมที่ว่าในการปฏิบัติ ถ้าพูดถึงแสดงธรรมในภาคปฏิบัติ เห็นใหม่ สิ่งนั้นจะไม่มีค่า ถ้าพูดให้มันไม่มีค่า ถ้าไม่มีค่าเราไปติดมันได้อย่างไร

เราปลูกสิ่งที่มันวิจิตรพิสดารมาขนาดไหน นี่ในปัจจุบันนี้นะ ในสิ่งก่อสร้างต่างๆ เขาต้องมีวิธีการที่รักษา นกมันจะมาถ่ายไว้ มูลของนกมันจะมีความสกปรก มันจะทำให้สิ่งนั้น...

สร้างสิ่งใดไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ นกกามันมาอาศัย สิ่งต่างๆ มันมาอาศัย แล้วมันได้สิ่งใดมาล่ะ? มันได้เป็นประเพณีวัฒนธรรม

สิ่งที่ใครมันควรจะสร้าง ที่สมควรจะสร้างก็ควรสร้าง สร้างขึ้นมาเป็นประเพณีวัฒนธรรม ในเมื่อสังคมพุทธของเรา เราก็ต้องมีสิ่งใดที่เป็นเครื่องประดับ เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงวัฒนธรรม ประเพณีของชาวพุทธ

แต่เวลาเราจะปฏิบัติล่ะ ถ้าเราไม่เห็นโทษของมัน เห็นไหม ถ้าเราไม่เห็นโทษนะ เราก็จะไม่เห็นคุณ ในการประพฤติปฏิบัติ เวลาเราปวด เราเวทนา เราเจ็บปวดขึ้นมา เราเห็นโทษของมันไหม แล้วเราจะข้ามพ้นกับมันไหม ถ้าเราไม่เห็นโทษนะ เราก็จะไม่รู้จักคุณของมันหรอก แต่เราจะเห็นโทษ การเห็นโทษในที่เรามากหมม สิ่งที่เรายึดมั่นถือมั่นกับสิ่งนั้น

เวลาในการสื่อสาร ในสังคมของกรรมฐานเรา เวลาหลวงปู่มั่น ในประวัติหลวงปู่มั่น มันมีสามเณรน้อยกับพี่สาวบวชเป็นชี เขาก็อยากจะก่อสร้าง พอเขาก่อสร้างขึ้นมา เขาก่อสร้างเจดีย์ขึ้นมา แต่ยังไม่เสร็จ คายทั้งคู่ใจ คายทั้งคู่ไปเฝ้าอยู่นั้น เวลาหลวงปู่มั่นนะ ท่านไปภาวนาที่นั่น เห็นนะ พอจิตท่านสงบปั๊บท่านมองเห็นของท่าน พอเห็นของท่านว่าทั้งเณรน้อยทั้งแม่ชีมาเดินวนเวียนๆ แลวนั้น จนหลวงปู่มั่นท่านทำจิตสงบ ท่านสื่อความหมายได้ไง

“เป็นอะไรถึงมาทำอยู่ที่นี้ล่ะ”

“นี่เพราะว่าอยากจะสร้างเจดีย์ไว้ในพระพุทธรศาสนา ด้วยบุญกุศล แต่สร้างไปแล้วมันไม่เสร็จถึงเสียชีวิตก่อน ก็เลยยังผูกพันอยู่ที่นี้”

หลวงปู่มั่นท่านเทศนาว่าภาระนะ ท่านเทศน์ให้ “สิ่งที่เราทำมันก็เป็นบุญกุศลไปแล้ว สิ่งที่ทำมาแล้วมันก็เป็นบุญกุศลไปแล้ว แล้วทำไมไปผูกพันล่ะ ถ้าเรา สิ่งที่เป็นบุญกุศล ทำไมเราไม่ไปตามบุญตามกรรมนั้นล่ะ เราผูกพันอยู่ที่นี่มันเป็นอะไรล่ะ? มันเป็นที่กฐิฐิมานะ มันเป็นการเห็นผิดเห็นใหม่” นี่เวลาท่านเทศนาว่าภาระนะ เวลาเขาปล่อยใจของเขาได้ เขาไปเกิดเป็นเทวดานะ เพราะเขาได้ทำคุณงามความดีไว้แล้ว

นี่เวลาเราสร้างบุญกุศลเพื่อประโยชน์กับเรา แต่ถ้าเราไปยึดติดกับมัน มันก็เป็นโทษกับเรา นี่เป็นโทษกับเรานะ แล้วหลวงปู่มั่น เรามีครูบาอาจารย์ท่านไปแก้ไขของท่าน... “มี” ในครู

บาอาจารย์ของเราท่านประพฤติปฏิบัติขึ้นไปแล้ว ท่านจะไปรู้ไปเห็นอะไรของท่าน “ที่โลกพิสูจน์ไม่ได้”

ที่นี้โลกพิสูจน์ไม่ได้ โลกก็คือโลกใช้ใหม่ เราเป็นลูกศิษย์กรรมฐานใช้ใหม่ เราอยากประพฤติปฏิบัติใช้ใหม่ เวลามันมีความทุกข์ในหัวใจ “มันเป็นอะไรนะ? มันก็เป็นอารมณ์ความรู้สึกมันกดดวงในหัวใจของเรา ทำไมเราจับต้องมันไม่ได้ ทำไมเราไม่ไปรู้ไปเห็นมัน”

แต่เวลาครูบาอาจารย์ของเรา เวลาประพฤติปฏิบัติ จิตของท่านสงบ จิตของท่านมีหลักมีเกณฑ์ของท่าน ท่านไปรู้ไปเห็นอะไรสิ่งต่างๆ ของท่าน ท่านสร้างบุญกุศลของท่าน ท่านทำเพื่อหัวใจของท่านด้วย ถ้าไปรู้เห็นสิ่งใดก็เทศนาว่าการให้เขาคลาย คลายความยึดมั่นถือมั่นสิ่งนั้นนะ พอเขาคลายมาแล้วนะ เขาไปเสวยภพที่ดีๆ ดีๆ ของเขา นะ เขาระลึกถึงบุญถึงคุณนะ เขามากราบมาไหว้ มาระลึกถึงคุณ

เพราะว่าเขานึกเองไม่ได้ ทัศนียภาพของเขาขีดของเขา ว่าสิ่งนั้นเป็นประโยชน์ เพราะสิ่งที่ว่าเราไม่เห็นโทษในนั้นไง เราไม่เห็นโทษในนั้นเราก็ไปยึดมั่น พอยึดมั่นขึ้นมา มันทำให้จิต... พอจิตยึดมั่น มันก็ติดอยู่ที่นั่นล่ะ แต่เวลาครูบาอาจารย์ของเราท่านเทศนาว่าการเห็นใหม่ ปล่อย ปล่อย ปล่อย พอปล่อยเขาเสวยภพใหม่ ภพใหม่ ภพใหม่ เขาสำนึกบุญสำนึกคุณนะ นี่เพราะคนอื่นแก้ไข

แต่ในการประพฤติปฏิบัติของเรา เราจะแก้ไขเรา ถ้าเราจะแก้ไขเรา คุณสิ ในจิตใจของเรา มันมีสิ่งใดบ้างที่มันเหยียบย่ำหัวใจเราอยู่ ถ้ามันเหยียบย่ำหัวใจเห็นใหม่ ใหม่ว่าเราเป็นคนดี ประเสริฐใจ เราเป็นผู้ประเสริฐนะ เรามีเจตนาที่ดี เราเป็นชาวพุทธ แล้วเราแสวงหาทางออก เราจะหาทางออกกัน หาทางออกนะ ให้จิตออกจากความครอบงำของมาร ออกจากความครอบงำของความไม่รู้ อวิชชาคือความไม่รู้จักตัวมันเอง ถ้ามันออกจากความไม่รู้นี้ ให้มันเป็นอิสรภาพขึ้นมา ถ้าเป็นอิสรภาพขึ้นมาเห็นใหม่ นี่ศาสนามีคุณค่าตรงนี้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา “อัสวักขยญาณ” ชำระกิเลสตัดหาความทะยานอยากในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อน เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอัสวักขยญาณชำระล้างทำความสะอาดบริสุทธิ์เห็นใหม่ นี่เสวยวิมุตติสุข สุขที่ไม่มีใครได้เคยสัมผัส สุขที่ในวิฤกษ์นี้ไม่มีใครเคยพบเคยเห็น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระองค์แรกเป็นผู้ที่สัมผัสสิ่งนี้ขึ้นมา พอสัมผัสสิ่งนี้ขึ้นมาเห็นใหม่ เสวยวิมุตติสุขอยู่ แล้วถึง

เวลาจะออกเทศนาว่า การใด “แล้วมันจะสอนได้อย่างไร เขาจะรู้กับเราได้อย่างไร เขาจะรู้สิ่งต่างๆ ที่มันเป็นความลึกลับมหัศจรรย์” มหัศจรรย์จนที่เราคาดกันไม่ถึง เราคาดกันไม่ได้

ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า

“ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมผู้นั้นจะได้สัมพัทธธรรม”

ผู้ใดปฏิบัติด้วยความคันเดา... ถ้าจิตใจมันอ่อนแอ อ่อนด้อย มันคันเดาเอง คันเดาไป มันเป็นความหลงตาทั้งหมดเลย ฉะนั้น สิ่งที่เป็นความหลงตามันทำให้เราล้มลุกคลุกคลานนะ ในการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้าเราเห็นโทษ เราก็ปล่อยวางสิ่งนั้น แล้วเราพยายามเจริญนะ เห็นโทษแล้วเราปล่อยวางสิ่งใด ปล่อยวางมาแล้วมันแล้วมันเก้อๆ เงินๆ อยู่อย่างนั้นหรือ ปล่อยวางแล้วจะไปไหนต่อล่ะ

นี่ถ้าปล่อยวางเห็นใหม่ สุขกับทุกข์ อุเบกขา... อตตกิลมาธานุโยค กามสุขัลลิกานุโยค แล้วไม่ไปไหนมันก็เป็นอุเบกขา อุเบกขามันก็จะเอียงไปสุขไปทุกข์นั้นแหละ

นี่ถ้ามันแบบว่ามันเก้อๆ เงินๆ แล้วมันจะไปไหนต่อ มันไปไหนต่อไม่ได้ เห็นใหม่ ไปไหนต่อไม่ได้เพราะว่าในสามัญญสำนึกของจิตเรา สามัญญสำนึกของเรา ความรู้สึกนึกคิด ความรู้สึกนึกคิดมันมาจากไหนล่ะ มันมาจากทวารวาระ มาจากภพ มาจากฐิติจิต แล้วฐิติจิตของคนมันเข้มแข็งและอ่อนแอแตกต่างกันไป

นี่มันมีหลักมีเกณฑ์มากน้อยแค่ไหน ถ้ามีหลักมีเกณฑ์มากน้อยแค่ไหน ความรู้สึกนึกคิดของคนมันถึงแตกต่างหลากหลาย ความแตกต่างหลากหลายแล้ว แล้วแตกต่างหลากหลายแล้วมันเป็นประโยชน์อะไรกับเราล่ะ

ถ้าเป็นทิฐฐิมานะจนกล้าเกินไป เหล็กเห็นใหม่ คู่มือลึ ที่แบบว่าเขาขบจนมันแข็งเกินไป สับสิ่งใดนะ มันบิ่นทันทีเลยล่ะ นี่มันกล้าเกินไปก็ใช้ไม่ได้ มันอ่อนแอเกินไปนะ มันก็อ่อนหมด มันก็บิดเบี้ยวหมด มันก็ฟันสิ่งใดไม่เป็นประโยชน์ แต่ถ้ามันพอดีของมันเห็นใหม่ พอดีของมันมันต้องคมกล้า แล้วคมกล้าแล้วทำอย่างไรต่อไป คมกล้าก็ใช้ประโยชน์ นั่นประโยชน์ในการใช้สอยมีดีไง

แต่ของเรา “ประโยชน์ในการใช้สอยจิต”

เราจะใช้สอย เราจะแก้ไข เราจะตัดแปลง เราจะหาทางออกของเรา

ถ้าหาทางออกนะ เราเกิดมาเป็นมนุษย์นะ ในสมัยพุทธกาล ในปัจจุบัน ครูบาอาจารย์ของเรา ยังเหาะเหินเดินฟ้า ยังไปในวิภวภูฏะ ไปด้วยจิต มันยังมีอยู่ ยังมีอยู่หมายถึงว่าในสมัยพุทธกาลนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิบัติธรรมขึ้นมา จนบรรลุธรรมขึ้นมา พระโมคคัลลานะ พระสารีบุตร ต่างๆ พระอัครสาวกเบื้องซ้ายและเบื้องขวาช่วยเผยแผ่ธรรม พระโมคคัลลานะจะไปสวรรค์ชั้นต่างๆ แล้วมายืนยันกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พยากรณ์ตลอด นี่เวลาไปอย่างนั้นนะ

ถ้าในปัจจุบันนี้เราจะหาทางออกกัน เราจะไปนรกสวรรค์ เราจะไปด้วยจิต ด้วยร่างกาย ด้วยความรู้ความเห็นเรานะ ไปกลับมาแล้วได้อะไร ไปกลับมาแล้วมันคืออะไร นี่ไง มันแก้ไขไม่ได้ด้วยกำลังของสมาธิหรือ นี่ไง อภิญญา ๖ รู้แล้วรู้ต่างๆ แล้วรู้กลับมาแล้วได้อะไร สิ่งอย่างนี้มันเป็นอริยสังโฆ มันเป็นทางออกจริงหรือเปล่า

นี่ไง เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เรามีร่างกายและจิต ถ้าร่างกายของเรานะ คุณติ เวลาทางวิทยาศาสตร์ เขาคิดค้น เขาประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ไว้เป็นเครื่องใช้ไม่สอยในโลกเราจนทำให้เราสะดวกสบายขึ้นมา นิมหัตถกรรมมาก ทุกสิ่งอย่างเขาปฏิบัติมา เขาค้นคว้ามาเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับสังคมให้กับโลก แล้วเขาก็ได้รับคำชมเชย สดท้ายแล้วเขาไปไหนต่อล่ะ เขาไปไหนต่อ

นี่ไง ในเมื่อปัญญาของเราใช้สอยขนาดนั้นมันก็เป็นเรื่องโลก ร่างกายของเรานะ เราจะดูแลรักษาขนาดไหน มันจะอยู่กับเราตลอดไปได้ไหม เราจะหาทางออกกันด้วยวิทยาศาสตร์ ด้วยโลก ด้วยกรอบ นี่มันเป็นไปไม่ได้เลย มันเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้เลย

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาเสวยวิมุตติสุข จะออกเทศนาว่าการยังบอกว่า

“แล้วจะสอนโลกนี้ได้อย่างไร โลกเขาจะเข้าใจได้อย่างไร”

โดยพื้นฐาน โดยความรู้สึคนึกคิด โดยสามัญสำนึก เราก็คิดกันนึกกันด้วยความรู้สึกของเราเนี่ยแหละ ทีนี้พอความรู้สึกของเรามีเราศึกษาธรรมขนาดไหน เราประพฤติปฏิบัติขนาดไหน มันก็เป็นสามัญสำนึก มันเป็นตรรกะ มันก็เริ่มต้นตรงนี้ โดยการประพฤติปฏิบัติถ้าเริ่มต้นจาก

ตรงนี้ เริ่มต้นจากความเป็นมนุษย์ เริ่มต้นจากเรามีเจตนา มีเจตนาอยากจะพ้นจากทุกข์ จะหาทางออกของเรา เรามีความเชื่อมั่นในพุทธศาสนา...ก็เริ่มต้นจากนี้แหละ

เริ่มต้นจากเราเกิด เหมือนเด็กๆ เวลาเด็กคลอดออกมา มันไร้เดียงสา พ่อแม่ก็ต้องสั่งต้องสอน ต้องทะนุถนอมให้เจริญเติบโตขึ้นมา ต้องมีการศึกษา พอศึกษาโตขึ้นมาแล้วต้องมีอาชีพ มีอาชีพแล้วต้องดำรงชีวิตอยู่ให้ได้ ต้องทันสมัย เห็นไหม เหมือนกัน จิตก็เหมือนกัน พอจิตเราจะฝึกฝนขึ้นมาก็ฝึกฝน เด็กเห็นไหม เด็กมันไร้เดียงสาขึ้นมา เราให้วิชาการเขา ให้ความรู้เขา ให้ต่างๆ เขา ทั้งๆ ที่มันไร้เดียงสา มันสะอาดบริสุทธิ์นะ สะอาดบริสุทธิ์โดยประสาโลก คำว่า “ไร้เดียงสา”

แต่มันไม่มีสติ ไม่มีปัญญาที่จะเอาชีวิตรอดได้ก็แล้วกันแหละ แต่มันต้องเติบโตขึ้นมา

ฉะนั้น พอเติบโตขึ้นมา...นี่พูดถึงทางโลก

แล้วถ้าเป็นทางธรรมล่ะ ทางธรรมเห็นไหม เรามีเจตนา เราจะหาทางออก เราจะพ้นจากทุกข์ แล้วมันจะพ้นที่ไหน นี่เราจะเอาตัวเป็นๆ เอาร่างกายมนุษย์ให้มันพ้นไป มันเป็นธาตุ มันเป็นวัตถุ มันไม่มีชีวิตนะ มันไม่มีชีวิต เห็นไหม วัตถุมันไม่มีชีวิต เวลาถ้าจิตออกจากร่างกาย

แต่ถ้าเป็นมนุษย์มีชีวิตไหม? มี ถ้ามีชีวิต นี่ชีวะ “ชีวะ” ชีวะมันคืออะไร ชีวะมันก็ปฏิสนธิจิต ที่นี้ปฏิสนธิจิตมันได้เกิดเป็นมนุษย์มาแล้ว พอได้เกิดเป็นมนุษย์มาแล้ว “สถานะ” สถานะเห็นไหม ธาตุ ๔ และขันธ์ ๕

ที่นี้ธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ ...จิตเป็นพลังงานเฉยๆ จิตนี้เป็นพลังงานนะ ฐิติจิตเป็นพลังงานแล้วขบวนการของมัน ขบวนการที่ชีวิตเราใช้อยู่ มันก็ขบวนการของมันอยู่ที่นี่ แล้วเราก็เอาขบวนการอย่างนี้มาศึกษาธรรมะ มาศึกษาธรรมะ ถ้าขบวนการอย่างนี้มาศึกษาธรรมะ นักวิทยาศาสตร์ของเขาใช้ปัญญาของเขาเพื่อรู้เพื่อทำวิจัย เขาพยายามพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์แล้วเขาได้ประโยชน์อะไรล่ะ

แล้วเราศึกษาธรรมะเห็นไหม มันต่างกันตรงไหน เราศึกษาธรรมะ เราก็วิจัยในธรรมนี่ล่ะ เราวิจัยในธรรม ถึงที่สุดถ้าจิตของคนมีความฝึกลง มันก็ลงสู่ความสงบทั้งนั้นนะ “ลงสู่ความสงบ” ถ้าลงสู่ความสงบแล้วสงบ มันไปไหนต่อล่ะ

นี่ไง ถ้าจิตมันสงบ เห็นใหม่ สิ่งที่เป็นภาพลวงตานี้ละ ถ้าจิตมันสงบไปแล้วถ้ามันไปเห็นสิ่งใด เหมือนกับคนเรา เวลาเราขับรถไป เราเห็นพยับแดดใหม่ นี่พยับแดด เหมือนมันจะมีนะ เหมือนมันจะมีเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา แต่พอเข้าไปมันแค่เป็นอนุหุมิเป็นความร้อน ความร้อนของมัน มันไหวตัวของมัน นี่มันก็เป็นเท่านั้นเอง

นี่ก็เหมือนกัน พอจิตเราศึกษาเพื่อความสงบของใจ ถ้าใจมันสงบขึ้นมาละ ใจสงบขึ้นมา มันสงบจริงใหม่ ถ้ามันสงบขึ้นมาแล้วมันไปเห็นสิ่งใด ถ้าเห็นสิ่งใดเห็นใหม่ สิ่งที่เห็นมันไม่ เป็นความจริง มันเป็นภาพลวงตา ถ้าภาพลวงตาเราไปติดสิ่งนั้นได้ใหม่

นี่ไง ถ้ามีครูบาอาจารย์นะ ครูบาอาจารย์จะบอกว่าพยายามทำความสงบของใจ แล้วใจที่มันจะสงบมันแตกต่างกันหลายหลายนะ บางคนก็สงบไปโดยเรียบง่าย บางคนก็สงบไปโดยที่มันจะมีเห็น รู้เห็นสิ่งต่างๆ แล้วเวลาสงบขึ้นไป ความสงบเห็นใหม่ กว่าเราจะทำความสงบของใจได้นะ โดยสามัญสำนึกเราคิด เรารู้ เราศึกษาโลกด้วยสามัญสำนึก ด้วยความเป็นมนุษย์

เหมือนเด็กอ่อนไร้เดียงสา เด็กไร้เดียงสานี้เพราะมันไร้เดียงสาโดยสัญชาตญาณของมัน แต่เราเป็นผู้ใหญ่ เรามีความฝึกละที่เราจะออกจากทุกข์ นี่เราศึกษาธรรมะขึ้นมาเหมือนกับไร้เดียงสา รับรู้แบบเถรตรงใจ “ต้องเป็นอย่างนี้ ต้องเป็นอย่างนี้ ต้องเป็นอย่างนี้” นี่ยึดมันถือมัน ยึดมันถือมันแล้วมันจะปฏิบัติอย่างไรต่อละ

ศึกษาแล้วเห็นใหม่ ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในครูบาอาจารย์ของเรา เวลาศึกษาแล้วนี่ให้วาง ศึกษาให้ไว้เทียบเคียง เวลาหลวงปู่มั่นท่านปฏิบัติอยู่ในป่า ถึงเวลาแล้วท่านจะทดสอบภูมิคุณธรรมของท่าน ท่านเข้ามาวัดบรมนิวาส ท่านมาค้นคว้า เปรียบเทียบ มาสนทนาธรรมกับเจ้าคุณอุบาลีเพื่อตรวจสอบความเป็นจริงของท่าน เพื่อตรวจสอบเห็นใหม่ แล้วท่านก็ประพฤติปฏิบัติในป่าของท่าน พอตรวจสอบแล้วก็เข้าป่าไปพยายามค้นคว้า พยายามประพฤติปฏิบัติให้มันเป็นความจริงขึ้นมา

ถ้าเป็นความจริงขึ้นมาเห็นใหม่ สิ่งที่เราศึกษา เราศึกษามาเพื่อเป็นแนวทาง แล้วถ้าปฏิบัติละ ถ้าศึกษาปฏิบัติเห็นใหม่ “พอเรานั่งสมาธิอย่างนี้ก็เป็นสมาธิ ปัญญา มันจะเกิดอย่างนั้น ปัญญา มันเกิดแล้วนะ มันก็เกิดศีล สมาธิ ปัญญา ใจใหม่ มันก็เกิดมรรคญาณใจใหม่ มรรคญาณมันก็รวมตัวใจใหม่ มันก็เป็นมรรคที่เข้ามาชำระกิเลสใจใหม่”

นี่มันหลอกดวงเราเลยนะ มันดวงเราหมดเลย

คำว่า “ภาพลวงตา” นี่เราไปเห็น แต่ที่นี่มันไม่ใช่ภาพลวงตา

นี่เป็นความเห็นผิด นี่คือกิเลสตัดหาความทะยานอยาก มันทำให้การปฏิบัติของเราไขว้เขว พอมันไขว้เขวไป ด้วยความเถรตรงของเราใช่ไหม ถ้าเราไม่ปฏิบัติอย่างนี้เราก็รู้ไม่ได้ ถ้าเราไม่ปฏิบัติธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราก็จะบรรลุดุธรรมเราจะรู้ธรรมไม่ได้ เพราะธรรมนี้เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยไว้แล้ว เราก็ต้องเดินตามธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันจะผิดไปไหน มันถูกต้องดิงมาไปหมดละ

แต่กรรมฐาน “วงกรรมฐานเวลาบอก พุทโธ พุทโธ ทำใจให้สงบมาก่อน เวลาทำปัญญาอบรมสมาธิเพื่อทำใจให้มันสงบ สิ่งนี้ทำนอกกรอบนอกรอยนอกแบบ ทำแล้วไม่ตรงตามความเป็นจริง” เวลาเด็กนะ เวลามาศึกษาที่ครูบาอาจารย์นะ เด็กมันไปโรงเรียนเห็นไหม อาจารย์ก็สอนแต่เด็กเวลามันไปรับทนะ มันมีปัญหาของมันนะ มันก็ตอบคำถามได้ก่อน มันรู้ของมันไปก่อน นี่มันรู้ของมันเห็นไหม นี่ไง ตามที่ครูบาอาจารย์สอนไง

นี่ก็เหมือนกัน ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันเป็นหลัก โดยหลักเป็นอย่างนั้น “โดยหลักเป็นอย่างนั้น” แต่โดยวิธีการที่เราจะทำ เราจะต้องทำให้เป็นความจริงของเรา ถ้ามันเป็นความจริงของเราเห็นไหม ถ้าความจริง นี่ไง ครูบาอาจารย์บอกว่า “ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน”

พอใจมันสงบเข้ามานะ ถ้ามันมีความรู้ความเห็น ถ้าความรู้ความเห็นนะ เห็นภาพเห็นไหม นิमितเป็นอย่างไร ถ้าเป็นภาพลวงตา ธรรมะลวงตา มันก็ทำให้เราไขว้เขว เวลาจิตเห็นแสงแสงคืออะไร เห็นทุกอย่าง...ความรู้ความเห็นมันทำให้เราละล้าละลัง ทำให้เราไม่มั่นคง ในการปฏิบัติของเราที่เหลวไหล ทั้งๆ ที่ว่าเราพุทโธมา เราทำความสงบของใจเข้ามา พอใจมันสงบ...

ถ้าใจมันไม่สงบนะ ใจไม่สงบโดยที่มีหลักมีเกณฑ์ หรือใจสงบพอสมควร มันจะไปรู้ไปเห็นสิ่งที่แปลกจากโลกไปไม่ได้หรอก โดยทางโลกนะ ถ้าเราเห็นเห็นไหม เว้นไว้แต่คนสายตาสั้น คนสายตาวาว คนตาเอียงต่างๆ เขาจะเห็นแปลกจากโดยข้อเท็จจริง เพราะสายตาของเขามันคุณภาพเป็นแบบนั้น

แต่ถ้าเป็นโดยความสมบูรณ์ ทุกคนจะเห็นเหมือนกัน ทุกคนจะรู้เหมือนกัน ความรู้
ความเห็นมันก็เป็นเรื่องเหมือนกันไปหมดละ

ฉะนั้น เวลาเราทำความสงบของใจเข้ามาละ ถ้าใจสงบของเราเข้ามาเห็นใหม่ สิ่งที่อยู่
เห็นเห็นใหม่ คุณติ เวลาสายตาของคนมันชำรุด สายตาของคนมันพิการแตกต่างกันไป... “จิต” จิต
เวลาทำความสงบของใจขึ้นมา สิ่งที่อยู่เห็นแสง รู้เห็นต่างๆ เห็นใหม่ นี่ไง มันก็แตกต่างกันไป ถ้า
มันแตกต่างกันไป แล้วเราไม่ได้สายตาสั้น เราไม่ได้สายตายาวแล้วทำไมเราจะต้องให้รู้ให้เห็น
แบบนั้น สายตาเราเป็นปกติ เรามองภาพสิ่งใดเราจะให้ภาพของเราให้ภาพเหมือนคนสายตาสั้น
สายตายาว เป็นไปได้ไหม? มันเป็นไปได้

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราพุทโธ พุทโธ หรือเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าจิตเราสงบเข้ามาโดย
ความเรียบง่าย มันก็กลับมาเป็นความปกติ เราไม่ใช่คนสายตาสั้น สายตายาว แต่ถ้าคนสายตาสั้น
สายตายาว สายตาคือสายตนะ แต่จิตเป็นจิตนะ ไม่เกี่ยวกับ แต่ถ้าเป็นจิต เราพยายามของเรา
เพราะว่าสายตาสั้น สายตายาว มันก็มีพลังงาน มันก็มีตัวจิตรับรู้ แต่รับรู้แล้ว เพราะด้วยจ
ประสาท ด้วยความบกพร่องของร่างกายมันถึงส่งข้อมูลเข้าไปสู่หัวใจด้วยความรู้ความเห็นแบบ
นั้น

ฉะนั้น แต่ถ้าเราหลับตาซะ แล้วเรากำหนดพุทโธ พุทโธ มันก็เข้าไปสู่ใจได้เหมือนกัน
เว้นไว้แต่จิตใจที่เข้มแข็ง ที่อ่อนแอ นั้นอีกเรื่องหนึ่ง จิตใจที่เข้มแข็ง ที่อ่อนแอ มันจะมีความมุ
มานะได้มากน้อยแค่ไหน ถ้ามีความมุมานะทำของเราเข้ามา ถ้าจิตมันสงบเข้ามาเพราะคำว่า
“สงบ” กว่าที่จิตมันจะสงบเข้ามาสู่สติจิต สู่ใจของตัว ถ้าจิตใจของคนสร้างเวรสร้างกรรม อำนาจ
วาสนาของคนมันแตกต่างหลากหลาย วิธีการเข้าสู่ใจมันถึงแตกต่างมหาศาลเลย

ฉะนั้น เวลาโดยพื้นฐานของเรา เราไม่ต้องการสิ่งใด เราต้องการความสงบ แต่ถ้ารู้เห็น
เห็นแสง เห็นดวง เห็นต่างๆ วางให้หมด นั้น “ภาพลวงตา” ทำให้จิตใจเราออกไปรับรู้

อ้าว! แล้วเมื่อก่อนทำไมมันไม่รู้ละ ถ้าโดยปกติ เราไม่ได้ภาวนา เราก็ไม่เคยรู้เคยเห็นสิ่งนี้
พอเราเริ่มกำหนดขึ้นมา กำหนดพุทโธ หรือใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้ามา ทำไมไปรู้เห็นสิ่งนี้?

รู้เห็นสิ่งนี้เพราะจิตมันเปลี่ยนแปลง จิตมันมีหลักมีเกณฑ์ มีหลักฐานขึ้นมา มันถึงรู้ของ
มัน แต่ความรู้ที่สติปัญญามันอ่อนแอ พออ่อนแอรู้แค่หญาปากคอก รู้แค่จิตมันจะเริ่มสงบเข้ามา

แต่มันเจออุปสรรคด้วยเวรด้วยกรรมของจิตแต่ละดวง ถ้าจิตแต่ละดวงนะ เราถึงไม่ต้องไปรับรู้
สิ่งที่ส่งออกนั้น เพราะสิ่งที่มันจะสงบเข้ามาจนรู้เห็นดวงเห็นแสง เห็นภาพนิมิต เห็นต่างๆ ก็เกิด
จากคำบริกรรม

เวลาพระสารีบุตรตามพระอัสสชิไป แล้วถามพระอัสสชิเพื่อจะเอาหลักเอาเกณฑ์ไฉ่ เวลา
พระอัสสชิบอกพระสารีบุตรนะ บอกว่า

“องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนว่าธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ ให้เข้าไปประจักษ์ที่เหตุ
นั้น ให้เข้าไปต่อสูที่เหตุนั้น”

นี่เหมือนกันเวลาเราพุทโธ พุทโธ พุทโธ พอจิต “ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ” เราได้สร้าง
เหตุของเรามา ถ้าเราสร้างเหตุของเรามา พอจิตมันมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นมา มันถึงออกไปรับรู้สิ่ง
นั้น ออกไปรับรู้สิ่งนั้นแต่มันอ่อนด้อย ไม่มีสติปัญญา มันก็เลยยึดมัน รู้ เชื้อถือเป็นแบบนั้น แล้ว
ก็จะส่งออกไปแบบนั้นเห็นใหม่

นี่ไฉ่ คำว่า “ภาพลวงตา” มันยังไม่ได้เข้าหลักเข้าเกณฑ์สิ่งใดเลย แต่มันไปรู้ไปเห็น
ตามนั้นนะ

ถ้ารู้เห็นอย่างนั้นแล้วปล่อยวาง ปล่อยวาง แล้วกำหนดพุทโธให้ชัดๆ พุทโธให้ชัดๆ เข้า
มา ถ้าพุทโธให้ชัดๆ เข้ามา คำว่า “ชัดๆ” มันมีสติพร้อม ทุกอย่างพร้อม พอพร้อมขึ้นไป ถ้าไม่ชัด
สติไม่พร้อมมันก็ไม่ชัด ถ้าพุทโธไม่ชัดสติมันก็ไม่ มี พอสติไม่มีพุทโธมันถึงเหลวไหล พอ
เหลวไหล สักแต่ว่าทำ สักแต่ว่าท่องบ่นไป แต่จิตใจมันส่งออกไป มันเร่รอนของมันไป ก็ยังพุท
โธแต่ปาก พุทโธไปอยู่อย่างนั้นนะ มันถึงไม่ชัดเจน

ถ้าชัดเจนสติมันพร้อม ถ้ามีสติมันถึงคำบริกรรมมันถึงจะชัด ถ้าคำบริกรรมมันชัดปั๊พอ
คำบริกรรมมันชัด พลังงานมันจะไปไหน เพราะพลังงานมันใช้อยู่กับพุทธานุสติ พอพลังงานมัน
อยู่กับพุทธานุสติเห็นใหม่ ยิ่งชัดขนาดไหน สิ่งที่เราที่เห็น ภาพลวงตานี้มันจะปล่อยวาง ปล่อย
วาง ปล่อยวางเข้ามา ถ้าจิตมันมีหลักมีเกณฑ์เข้ามานะ ถ้ามีหลักมีเกณฑ์เข้ามาจนจิตมันสงบมี
หลักมีเกณฑ์ ตั้งมั่น พอตั้งมั่นนะ ตั้งมั่นขึ้นมา เราเห็นภาพนั้นใหม่

ถ้าจิตเราสงบนะ เราเห็นภาพนั้น เห็นภาพแล้วเห็นโดยข้อเท็จจริง ถ้าเห็นโดยข้อเท็จจริง
แล้วมีสิ่งใดต่อไป เห็นโดยข้อเท็จจริงเกิดปัญญาใหม่ นี่ไฉ่ ศีล สมาธิ ปัญญา แล้วถ้าปัญญามัน

เกิดขึ้นภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการวิปัสสนาญาณ ปัญญาเกิดจากจิต จิตมันได้วิปัสสนา มันได้แยกได้แยะขึ้นมา มันถึงจะเกิดปัญญาของมัน ถ้าปัญญาเกิดขึ้นมา สิ่งที่เห็นเห็นด้วยจิต เห็นภาพนั้นด้วยจิตแล้วมีปัญหา ปัญญาที่มันเร็วมาก มันเห็นการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงของจิต อุคคหนิมิต-วิภาคะ การแยกส่วน-ขยายส่วน การแยกส่วน-ขยายส่วน การเห็นนั่นสิ่งที่เห็นมันแยกตัวออก มันแปรสภาพของมัน สิ่งที่เห็นมีปัญหาใหม่ นี่ไง มันต้องสัมปยุตด้วยปัญญา แล้วปัญญาที่เกิดขึ้นไม่ใช่ปัญญาสามัญสำนึกที่เราทำกันอยู่นี้ ปัญญาสามัญสำนึกที่ว่าเราใช้ปัญญาๆ กันอยู่นี้ ที่ว่าเราใช้ศึกษาธรรมะ สิ่งนี้มันเป็นโลกียะ มันเกิดจากสามัญสำนึก มันเกิดแบบวิทยาศาสตร์ เกิดแบบโลกที่เขาศึกษาเป็นวิชาชีพกัน

แต่เวลาภาวนาขึ้นมา เวลาภาวนาขึ้นไป ถ้าจิตมันสงบขึ้นไปมันถึงเป็นการไม่หลอกลวง ไม่ต้มตุ๋นตัวเองไง ถ้าเกิดภาพลวงตามันก็ทำให้เราไขว้เขวออกไปนอกกลุ่มนอกรทาง เกิดเป็นทิฏฐิมานะ เกิดความรู้ความเห็นที่เราได้ศึกษาธรรม เราได้เข้าใจธรรมะ นี่มันต้มตุ๋นหลอกลวงตัวเองนะ สิ่งที่เราเข้าใจ เราศึกษา เราจำธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา มันเป็นสามัญสำนึกไง มันเป็นโลกียปัญญาไง มันเป็นสุขตมยปัญญาไง ถ้ามีการตรึก มีการใคร่ครวญมันก็เป็นจินตมยปัญญา มันก็เป็นจินตนาการ จินตนาการแล้วมันเป็นความจริงใหม่ ถ้าจินตนาการ พอมันจินตนาการสิ่งใดๆ มันเข้าถึงใจไหม? มันเข้าไม่ถึงใจ ถึงจะต้องให้สงบเข้ามาให้เกิดปัญญา

ปัญญาที่เราปรารถนากันอยู่นี้มันเรียกว่า “ภาวนามยปัญญา” แล้วถ้าภาวนามยปัญญามันใคร่ครวญนะ จิตสงบแล้วเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมโดยตามความเป็นจริง เห็นใหม่ “โดยตามความเป็นจริง” ถ้าโดยตามความเป็นจริงแล้ว ถ้าเราใช้จิตของเรา ใช้ปัญญาของเรา ใช้ปัญญาแยกแยะใคร่ครวญการรู้การเห็นนั้น

การฝึกฝนการฝึกหัดการใช้ปัญญา ถ้าการฝึกหัดการใช้ปัญญา แยกแยะส่วนที่รู้ที่เห็นตามความเป็นจริง นี่ไง ถ้าแยกแยะส่วนที่รู้ที่เห็นตามความเป็นจริงนะ ถ้ากำลังมันพอ กำลังมันดี โดยการประพฤติปฏิบัติ “ความละเอียดอ่อน” ความละเอียดอ่อนเห็นใหม่ คุณานลิ งานทางโลกเขา งานอาบเหงื่อต่างน้ำนั้นเป็นงานของกรรมกร งานที่การบริหารจัดการนั้นเป็นงานของผู้บริหาร งานที่กำหนดคนโยบาย เป็นผู้ที่ควบคุมองค์กรต่างๆ

นี่ไง สิ่งที่จิตที่จิตเวลามันสงบเข้ามาแล้ว ถ้าสงบเข้ามาแล้ว ถ้ามันใช้ปัญญาของมัน มันแยกแยะของมัน...คนที่ใช้ปัญญาโดยกำหนดคนโยบายนะ เขาก็ต้องพิจารณาของเขาว่าควร

กำหนดวางนโยบายอย่างไร เพื่อให้องค์กรนั้นประสบความสำเร็จ เวลาจิตที่มันละเอียดเข้าไป เห็นใหม่ ถ้าใช้ปัญญาอย่างโลกๆ มันก็ใช้ปัญญาเพื่อความปลอดโปร่ง เพื่อเป็นเป้าหมายของการ ใช้ความคิด

แต่เวลาจิตมันสงบเข้ามา ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันก็เป็นการควบคุมตัวเองให้สะอาด ให้ มีพลังงาน ถ้ามันส่งออก มันไม่สะอาด หมายถึงว่ามันบวกสัมปยุตด้วยกิเลสตัดหาความทะยาน อยากรู้ คิดเรื่องนั้นเรื่องนี้ออกไปเห็นใหม่ ถ้าเราใช้พุทโธๆ คำบริกรรม กับใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เพื่อให้พลังงานนี้ไม่หมอง ไม่เศร้าหมองไปด้วยกิเลส ให้มันผ่อนคลาย ให้มันมีกำลังของมัน นี่ ปัญญาอีกระดับหนึ่ง

“ปัญญาอบรมสมาธิ” คิดต่างๆ มันเข้าเป็นสมาธิ เป็นสมาธิแล้วทำอะไรต่อไป? ถ้าจิต มันสงบเป็นสมาธิแล้ว ถ้ามันเห็นกาย เห็นต่างๆ ถ้าจิตเป็นสมาธิแต่สมาธินั้นไม่เข้มแข็ง สมาธิ นั้นเห็นแว็บๆ แวบๆ มันก็เป็นเหมือนกับภาพลวงตาเหมือนกัน ถ้าภาพลวงตา เห็นจริงๆ ก็เป็น ภาพลวงตา เพราะมันยังไม่เป็นประโยชน์

แต่ถ้าจิตมีกำลังขึ้นมา ความรู้ความเห็น เห็นกาย เห็นจิต เห็นจิตคือเห็นรูป เห็นอารมณ์ จับอารมณ์ความรู้สึก จับรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ รูปคือความรู้สึกนึกคิดทั้งหมด ใน รูปนั้นมันประกอบไปด้วยเวทนา ประกอบไปด้วยสัญญา ประกอบไปด้วยสังขาร ประกอบไป ด้วยวิญญาณ แล้วมันแยกแยะของมันอย่างไร ถ้ามันแยกแยะของมันเพราะมันมีกำลังของมัน มัน แยกแยะของมัน เห็นใหม่ แยกแยะอย่างนี้ มันเป็นวิปัสสนา วิปัสสนาตรงไหน วิปัสสนามันเป็น ภาพนามขันธ์ปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนา ไม่ใช่ปัญญาเกิดจากกรรมขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้า

ที่เราบอกว่า “ธรรมวินัย ศีลวินัย ต้องให้ตรงตามนั้น ปฏิบัติต้องตรงตามธรรมวินัย ของพระพุทธเจ้า ถ้าไม่ตรงตามความเป็นจริงแล้วเราจะบรรลุธรรม เราจะตรัสรู้ธรรมขึ้นมาได้ อย่างไร ถ้าเราจะตรัสรู้ธรรม เราต้องทำตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า”

ธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ ธรรมขึ้นมา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดกับพระอานนท์ “อานนท์ เรานิพพานไป เราก็เอาแต่ธรรมของเราไป เราไม่เอาของใครไปเลย” แล้วท่านเป็นศาสดา เป็นครูเอกของโลก จึงวางธรรมและวินัยนี้ไว้

“วางธรรมวินัย” เป็นสมบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นสมบัติสาธารณะ เป็นสมบัติที่เราเอาสติปัญญาของเรา โดยที่อวิชา สติปัญญาของเราที่ไม่สะอาด ไปศึกษามา ไปจำมาเป็นแนวทางมา เพราะกลัวผิด กลัวพลาด กลัวไม่เดินตรงตามธรรม กลัวที่เราจะไขว้เขว ออกจากธรรม ศึกษาเพิ่มเติมที่เลย

แล้วเวลามาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา โดยศึกษารธรรมขึ้นมา มันเป็นกรอบ เป็นสัญญาที่ในหัวใจ เวลาปฏิบัติไป ล้มลุกคลุกคลานนะ มันหลอกตัวเองทั้งนั้น มันตัมตุนให้เราล้มลุกคลุกคลาน ไปไม่รอดเลย

แต่พอวาง วางธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ศึกษาแล้ว รู้ช่องทางแล้ว ที่นี้เราจะปฏิบัติ ให้ปฏิบัติโดยความเป็นจริง เห็นไหม เราปฏิบัติตามความเป็นจริง มันก็หลอก มันก็หลง มันก็ตัม มันก็ตุน สิ่งที่ว่ารู้ว่าตัมว่าตุน เพราะหลงปุ่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ ท่านประพฤติปฏิบัติมาก่อน ท่านถึงพยายามจะบอกกับพวกเราว่า

“ให้วางไว้ก่อนนะ อย่าใจร้อนด่วนได้ อย่ารีบด่วนจนเกินเหตุเกินผล คนที่มีก่ง่ายจะทุกข์ จะยาก คนที่บากบั่นมีความเพียรชอบ เริ่มต้นด้วยความเพียรวิริยะอุตสาหะ ผู้นี้จะประสบความสำเร็จ จะประสบความสำเร็จตลอดไปรงของหัวใจ”

ฉะนั้น ให้วางสิ่งที่ศึกษาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นแนวทาง เป็นสิ่งที่ประเสริฐ เป็นสิ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ และเราแสวงหาทางออก เรามีทางออก ทางออกด้วยอริยสัจ ด้วยสัจจะความจริงอันนี้ แต่จิตใจของเรามันยังสกปรก จิตใจของเรามีอวิชาอยู่ มันจะเคลมเอา มันจะบังคับเอา มันจะตะล่อมเอาว่าให้เป็นแบบนี้ การปฏิบัติมันก็เลยลุ่มๆ คอนๆ ตลอด

แต่ถ้าเราวางนะ วางให้ได้ อย่างเช่น เรากำหนดพุทโธก็ได้แล้วแต่ ปัญญาอบรมสมาธิก็ได้แล้วแต่ มันก็บอกว่า “นี่เป็นสมาธิอย่างนี้ นี่เป็นขณิกะ นี่เป็นอุปปจาระ นี่เป็นอัปปนา ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิมันจะปล่อยวางอย่างนี้” นี่ไง มันจะเคลมเอาอย่างนี้ แล้วมันจะเป็นใหม่ละ ละล้าละลั้งนะ ทุกข์ยากมาก

งานทางโลกนะ ทำจบก็คือจบนะ จะกวาดขยะ กวาดใบไม้ กวาดเสร็จมันก็จบแล้ว เวลาติดตามทำอะไรมันก็จบหมดละ จะดูศาลาจะทำอะไรเดี๋ยวก็จบหมดละ แต่ดูหัวใจไม่จบสักที เก็บ

กวาดในใจนี้มันไม่หมดสักที นี่ไง สิ่งที “ไม่หมดสักที” มันเป็นอย่างนั้นไหมล่ะ มันเป็นแนว
 ธรรมทีพระพุทธเจ้าบอกใหม่ล่ะ เพราะสิ่งนั้นถ้ามันเป็นวัตถุนะ เก็บกวาดสิ่งใดมันก็จบ หัวใจ
 มันเก็บกวาดขนาดไหน มันก็คิดขึ้นมาใหม่ มันก็คิดแล้วคิดอีก ละล้าละลังๆ มันเก็บตรงไหน มัน
 จะเก็บอย่างไร

“จีวะ” สิ่งทีมีชีวิต...จิตนี้มีชีวิต เหมือนหญ้า ดูหญ้าสิ เวลาเราถางหญ้าแล้ว พอมันขึ้นน้ำ
 อากาศ มันก็งอกใหม่ มันก็งอกใหม่ นี้อวิชชามันก็เป็นแบบนี้ อนุสัยมันนอนมากับใจ มันเกิด
 ตลอด มันเสียด มันแทงมาในใจตลอด แล้วเราบอกว่า “ต้องทำอย่างนั้น ต้องทำอย่างนั้น” มัน
 เป็นจริงอย่างไร วางไว้... วางไว้...

เวลาเราถางหญ้าแล้ว หญ้ามันงอกอีก หญ้ามันก็เกิดอีก เกิดอีกเพราะความขึ้น เกิดอีก
 เพราะเราไม่ดูแลรักษาใจใหม่ นี้อก็เหมือนกัน พุทโธๆ พุทโธมันจะแลบ มันจะแลบอีก มันก็จะ
 ออกไปทั้งนั้นล่ะ นีเราทำใจของเราให้สงบ ทำใจของเราให้ตามความเป็นจริง ให้มันเป็นความ
 เป็นจริง วางให้หมด อย่าละล้าละลัง อย่าห่วงหน้าพะวงหลัง กลัวจะไม่ได้วิปัสสนา กลัวตัวเอง
 จะไม่บรรลุธรรม กลัวไปหมดเลย

นี่ถ้ามันวางได้ วางสิ่งใดไว้อย่างหนึ่ง แล้วเราพยายามประพฤติปฏิบัติ ถ้าพยายาม
 ประพฤติปฏิบัติ ตั้งสติของเรา แล้วใช้คำบริกรรม ถ้ามีคำบริกรรมเห็นใหม่ จิตมันมีพุทธานุสติ มี
 สติด้วย อยู่กับคำบริกรรมด้วย ไม่ส่งออกไป ถ้ามันรู้มันเห็นมันยังเป็นภาพดวงตาอยู่

มันเป็น “ธรรมะหลวงตา” หลวงตาเพราะกิเลสนะ

ถ้าเราไม่ได้ประพฤติปฏิบัติ มันก็ว่าเราเป็นคนดี เราเป็นคนประเสริฐ เราเป็นคนดีงาม
 ทั้งนั้นล่ะ แต่เวลาเราจะปฏิบัติ เราจะพ้นจากกิเลส เราจะหาทางออกของชีวิต กิเลสทีมันอยู่ใน
 หัวใจของเรา มันเริ่มแสดงตัวแล้ว มันเริ่มฟาดวงฟาดงาใส่ใจเรา ล้มลุกคลุกคลานทั้งนั้นล่ะ

แต่ถ้าเราบอกว่า “เราเป็นคนดี เราเป็นคนประเสริฐ เราเป็นคนยอดเยี่ยม” นี่ไม่ได้ไป
 ทำลายกิเลสนะ กิเลสมันนอนอยู่ในหัวใจนะ มันพอใจ แล้วเราก็ไม่มีสิ่งใดขัดแย้งกับใจนะ อยู่ที่
 ไหนก็มีความสุข อยู่ที่ไหนก็มีความรื่นเริง แต่พอมานั่งสมาธินะ พอเริ่มจะสู้กับมันนะ เริ่มจะทำ
 ความสะอาดใจ เริ่มจะเข้าไปสู่มัน กิเลสมันหาทางออก มันพลิกแพลงนะ เรานี้ล้มลุกคลุกคลาน
 ทุกที

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะเข้าใจเรื่องนี้ ถ้าเข้าใจเรื่องนี้ะ ในเมื่อเราต้องการใช้น้ำ ชีวิตนี้ขาดน้ำไม่ได้ ในเมื่อเราต้องการใช้น้ำ น้ำมาจากไหนล่ะ น้ำมาจากฟ้า คือมาจากเมฆฝน น้ำมาจากดิน จากเราขุดบ่อ ขุดสระเพื่อหาน้ำใช้ นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อเราต้องการความสงบของใจ ถ้าจิตใจนี้สงบเห็นไหม จิตใจจะร่มเย็น จะใช้สิ่งใดเป็นพื้นฐาน

“ศีล สมาธิ ปัญญา” ปัญญาจะเกิดต่อเนื่องไป

เพราะเราใช้น้ำ เรามีน้ำ เราจะทำสิ่งใดเป็นประโยชน์สิ่งใดกับสิ่งมีชีวิตมันได้ต่อไปข้างหน้า ฉะนั้น สิ่งที่เราจำเป็นต้องใช้ เราจำเป็นต้องการดำรงชีวิต ฉะนั้น เราถึงจะต้องทำ ถ้าเราจะต้องทำขึ้นมาะ ถ้ามันไม่สงบเข้ามา จิตใจไม่สงบเข้ามา มันมีปัญหาหมุนเวียนอยู่อย่างนี้ หมุนเวียนอยู่โดยโลกียปัญญา มันจะหมุนเวียนของมันอยู่อย่างนี้ มันจะดีหรือมันจะลึกซึ้ง ตรรกะจินตนาการ ตรรกะของคน เวลาจินตนาการธรรมะ มันละเอียดลึกซึ้งไปได้มหาศาลเลย

แล้วเวลามันคิดพิจารณาไปวงรอบหนึ่ง แล้วกลับมาเป็นอะไร?

กลับมาก็เป็นปุถุชนอย่างเก่า

แต่เราจะหาทางออกของใจ ใจเราจะหาทางออก เราจะต้องทำความเข้าใจเข้ามา ก่อน ถ้าใจสงบ เห็นไหม เราพุทธโธก็ได้ ปัญญาอบรมสมาธิก็ได้ พอจิตละเอียดเข้ามา พอมันรู้ขึ้นมา เห็นภาพต่างๆ มันจะเป็นบังเอิญ มันจะเป็นภาพลวงตา มันจะเป็นสิ่งใดก็ได้แล้วแต่ เราใช้สติปัญญาใคร่ครวญ แยกแยะของมัน ถ้าเรามีจุดยืนนะ เรามีจุดยืน เรามีจิตใจ เราเข้มแข็ง เราจะหาทางออกของเรา เราพิจารณาแล้ว สิ่งนี้ถูก สิ่งนี้ผิด

“สิ่งที่ถูก” เห็นไหม สิ่งที่ถูกคือมันเกิดขึ้น แล้วมันก็ตั้งอยู่ แล้วมันก็หายไปเป็นธรรมดา สิ่งที่เราเห็น เห็นสิ่งต่างๆ เห็นชั่วคราว เห็นแว็บ เห็นต่างๆ มันก็เห็นจริงๆ นั่นละ แต่มันก็เป็นอนิจจัง มันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไปเป็นธรรมดา ถ้าเป็นธรรมดา นี่ความจริงมันเป็นอย่างนี้ แต่เราไปเสริมค่าไป “ไอนั้นเป็นไอนั้น สิ่งนั้นจะเป็นอย่างนั้นๆ” มันจินตนาการไปนะ มันก็จะลากใจเราไป

เราใช้ปัญญาของเรา ปัญญาของเรา พิจารณาของเรา พอเข้าใจตามความเป็นจริง มันก็วาง...วาง...วาง...มันจะไปตื่นเต็นกับอะไร แสงนี้แสงไฟก็มีอยู่ทั่วบ้านทั่วเมือง สิ่งที่เป็นความว่าง

เป็นอวกาศ อวกาศมันก็มีของมันอยู่แล้ว โลกเขามีทั้งนั้นล่ะ เพียงแต่สิ่งนั้นมันเป็นสาธารณะ มัน
เป็นของประจำโลก

แต่พอเราไปรู้ไปเห็นเข้า นี่เพราะทิฏฐิมานะ เพราะความยึดมั่น “ทำไมเราเป็นผู้วิเศษ
เหลือเกินล่ะ ทำไมเป็นผู้วิเศษนะ มันหลอกลวงเรา เราจะไปหลงตามมันอีกล่ะ” มันก็ปล่อย เห็น
ใหม่ ใช้ปัญญาใคร่ครวญๆ การกระทำของเราขึ้นมา มันจะมาหลอกเราอีกไม่ได้

ถ้ามันหลอกเราอีกไม่ได้ เห็นใหม่ จิตใจเราเข้มแข็งขึ้น จิตใจเรามีปัญญามากขึ้น ปัญญา
ใคร่ครวญอย่างนี้ ใคร่ครวญให้หัวใจเข้มแข็ง พิจารณาใช้ปัญญาเข้ามาให้หัวใจมันรอบรู้ของมัน
มันรอบรู้ในกองสังขาร สังขารความคิด ความปรุง ความแต่ง ที่ไปยึดไปมั่น ถ้ามันรอบรู้ขึ้น
มานะ นี่ไง มันจะเป็นข้อเท็จจริง มันไม่ใช่ลวงตานั้น ไม่ใช่ภาพลวงตา ไม่ใช่พยับแดดให้เราไล่
ตะครุบ ถ้ามันเป็นพยับแดด

ถ้ามันเป็นภาพลวงตา “ธรรมะลวงตา” มันก็หลอกลวง

แล้วไม่ใช่หลอกใครเลยนะ หลอกใจของเรานี้แหละ หลอกผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ

ถ้าเราใช้ปัญญาใคร่ครวญแล้วมันจะเห็นตามความเป็นจริง

สิ่งนี้มีอยู่ไหม?... มี

แล้วมันจะมีอำนาจเหนือใจไหม?... ไม่มี

“ไม่มี” เพราะมันรู้เท่า มันรู้เท่ามันก็ปล่อยหมดเห็นใหม่ พอมันปล่อยหมด เราใช้ปัญญา
ของเรามากขึ้น เราพยายามใช้ปัญญาอบรมสมาธิ หรือใช้คำบริกรรมมากขึ้น จิตสงบมากขึ้น มาก
ขึ้น พอมากขึ้นเห็นใหม่ มันมีความสุข มีความสงบระงับ คนได้พักได้ผ่อนแล้วออกทำงาน

ถ้าจิตมันไม่ยอมทำงาน ถ้ามันติดสมาธิ มันติดสุขของมัน เราก็พยายามออกฝึกหัด

โคที่ฝึกหัดดีแล้ว มีคุณค่ามาก โคที่ไม่ได้ฝึกหัด เขาก็เอาไ้ฆ่า ใช้แต่เนื้อเป็นประโยชน์
เท่านั้น ฉะนั้น สิ่งที่มีสงบแล้ว เราออกฝึกหัด ออกใช้ปัญญา ถ้ามันไม่เห็นสิ่งใด ให้รำพึง ให้
รำพึงเรื่องกายขึ้นมา ถ้ามันรำพึงไม่ได้ เราคิดเทียบเคียง เราใช้ปัญญา

ในการเป็นปัญญาอบรมสมาธิ มันไปเห็นภาพดวงตา มันไปเห็นสิ่งที่ฉ้อฉล เราใช้ปัญญาใคร่ครวญแล้วเห็นโทษ แล้วปล่อยวางเข้ามา สิ่งทีปล่อยวางเข้ามาเห็นใหม่ มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ มันเป็นปัญญารอบรู้ในกองสังขาร ให้ปัญญารอบรู้ในกองสังขาร

พอสังขารมันดับเห็นใหม่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ปัญญารอบรู้ในกองสังขารในกองสังขารนั้นมันมีพลังงานคือตัวจิต ถ้าไม่มีตัวจิตเป็นตัวพลังงาน สังขารนั้นมันมาจากไหน สังขาร ความคิด ความปรุง ความแตงนี้เกิดจากจิต พอเกิดจากจิต ถ้าจิตมันสงบเข้ามา พอรอบรู้ในกองสังขาร เราพิจารณาของเรา เราใคร่ครวญของเรา เราดูแลของเรา

ถ้าไม่เห็นเรารำพึงขึ้นมา รำพึงขึ้นมา เปรียบเทียบได้ถ้าจับต้องได้ ถ้าพิจารณา เป็นพุทโธ เป็นคำบริกรรม ถ้าจิตมันสงบแล้ว เราเห็นกาย ถ้าไม่เห็นกายเราก็มำพึงขึ้นมา รำพึงสิ่งใดก็ได้ พอรำพึงขึ้นมาจะ พอรู้พอเห็นขึ้นไป ถ้ารำพึงแล้วเห็นจริง “จิตเห็นอาการของจิต” จิตเห็นกาย เห็นกายมันสะท้อนกิเลสมากนะ มันเหมือนกับมหาโจรจอมโจรมันหลบซ่อนอยู่ในใจของเรา แล้วเราไม่เคยรู้เคยเห็น

คูลี อย่างถ้าเรารู้ว่าในบ้านของเรามีโจรปล้นมาหลบอยู่ในบ้าน แล้วกำลังรื้อค้นสมบัติเราอยู่ เราจะตกใจไหม เราจะกล้าเปิดเข้าไปในบ้านเราไหม เรากลัวโจรคนนั้น เขาอยากได้สมบัติของเรา เขาจะจับเราเป็นตัวประกัน เขาจะฆ่าเรา เพราะเขาต้องการสมบัติของเรา

นี่เหมือนกัน ถ้าจิตมันสงบแล้วนะ พอมันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ความรู้สึกมันเป็นแบบนั้นนะ ความรู้สึกที่เราเห็นโจร เห็นกิเลส เขาบอกว่า “กิเลสเป็นอย่างไร เห็นตัวกิเลส กิเลสมันตัวเป็นๆ กิเลสมันเป็นยักษ์ที่เขาเขียนแล้ววาดภาพไว้ในตามผนังวัด กิเลสตัวมีเขี้ยวยาวๆ”

ไม่ใช่ละ ไม่ใช่...กิเลสคือความยึดมั่นถือมั่นของใจ กิเลสนี้คือความยึดมั่นถือมั่นของใจ แต่มันเป็นกิเลสค้นหาความทะยานอยาก มันเป็นอกุศล มันเป็นสิ่งที่ไม่ดีงาม ฉะนั้น สิ่งที่เป็นอกุศล สิ่งที่ไม่ดีงามเขาถึงเขียนภาพให้มันเป็นยักษ์เป็นมารไป พอเป็นยักษ์เป็นมารไป นั่นเป็นบุคคลาธิษฐาน เป็นสิ่งเปรียบเทียบ แล้วถ้าเป็นคุณงามความดีล่ะ ถ้าเป็นคุณงามความดีก็เป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหมนะ โอ้โฮ! สวยงามมากเห็นใหม่

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่มีมันแสดงออก ถ้าเราเห็นกิเลสของเรา มันขนพองสยองเกล้าว่า บ้านของเรามีจอมโจรมันอาศัยอยู่ แล้วจอมโจรมันจะช่วงชิงสมบัติของเรา แล้วเราไปเห็นมันนะ พอเห็นมันเห็นใหม่ มันสะเทือนใจ

ทางโลกถ้าเราไม่รู้ เรามีสมบัติพัสถานก่อนนะ เรามีสมบัติแล้วเรารู้ว่ามีจอมโจร มีขโมยเข้าไปรื้อค้นที่กำลังจะช่วงชิงสมบัติของเราไป แล้วเรารู้นะ ถ้าเราไม่รู้นะ เราก็ไม่รู้ใช่ไหมว่ามีโจรปล้นเข้ามาลักทรัพย์ เราไม่รู้ ไปรู้อีกทีหนึ่งเขาก็เอาไปแล้ว โจรมันหายไปแล้ว ทุกอย่างหายไป แล้วเราก็ไม่รู้

กิเลสมันหลอกทุกวัน กิเลสมันหลอกอยู่ทุกวัน...ไม่รู้ ไม่รู้ว่ากิเลสหลอกนะ นั่งสมาธิพอจบ เลิก “โอ้! วันนี้ไม่ได้อะไรเลย” โจรมันหลอกไปแล้ว โจรมันปล้นไปแล้ว มันเอาสมบัติไปหมดแล้ว พอเลิกจากภาวนา “อืม... วันนี้ไม่ได้อะไรเลย” แต่เพราะว่าเราไม่รู้ว่าโจรมันปล้น ไม่รู้ว่าคนเข้ามาลักทรัพย์ของเรา

แต่พอจิตมันสงบ พอจิตมันสงบเข้ามา แล้วเราใช้จิต จิตสงบมีสมาธิ ออกรู้ ออกเห็น ออกค้นคว้า พอออกค้นคว้า เปรียบเทียบ ถ้าเห็นกาย เห็นกายโดยข้อเท็จจริง นี่ใจ เห็นกายโดยข้อเท็จจริง เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม

ธรรมคือธรรมารมณฺเณ ไม่ใช่สังขาร “ธรรมารมณฺเณ” อยู่ในอริยสัจ พอไปรู้ไปเห็นเข้า มันสะเทือนใจ มันสะเทือนจนขนลุกขนพองนะ เพราะเรารู้เราเห็น

แต่เดิม โจรอยู่ในบ้าน มันลักทรัพย์ มันมาขโมยอยู่...นอนสบาย มันนอนอยู่นอนสบายมาก ยังไม่รู้นะ ตื่นขึ้นมาก็ยังไม่ว่าของหาย แต่พอจะไปใช้เงินใช้ทอง ไปเปิดตู้ในเซฟ ไม่มีอะไรเหลือเลย เสียใจ...เสียใจ... อยู่อย่างนั้น

ชีวิตมนุษย์ นี้ธรรมะมันหลอกหลวง นี้ภาพลวงตา ธรรมะหลวงตา

แต่พอเราเป็นความจริงละ ความจริงพอจิตสงบเห็นใหม่ จิตสงบแล้วเรารู้เรารู้เห็น คือออกเห็นโจร เห็นโจรคือเห็นกิเลส เห็นกิเลสก็ขนพองสยองเกล้า ถ้าจับได้ เราจะจับโจรอย่างไร นี่โจรมันปล้นอยู่ โจรมันกำลังรื้อทรัพย์สมบัติของเราอยู่ โจรมันกำลังจะเอาเพชรนิลจินดาของเราไปหมดแล้ว แล้วเราทำอย่างไรละ ทำอย่างไร จะทำอย่างไร

กำลังเราไม่พอใช้ไหม โจรมันมีปืน ๕ กระบอก ๑๐ กระบอก เราไม่มีอะไรเลย ทำอย่างไร? เพราะจิตเรา สมาธิเราอ่อน พอเราจับได้ ถ้าสมาธิเราเข้มแข็ง แล้วเราฝึกหัดใช้ปัญญา เราจะมีปืนสู้กับมัน

มรรคญาณ ธรรมจักร สัจธรรม เวลาพิจารณาไป คูลิ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมจักๆ

“สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปเป็นธรรมดา”

เวลาพระอัญญาโกณฑัญญะเข้าใจ

“จักขุ อุทปะปาติ ญาณัง อุทปะปาติปัญญา อุทปะปาติ วิชชา อุทปะปาติ อาโลโก อุทปะปาติฯ”

จักขุญาณเกิด เกิดจักขุญาณ เกิดปัญญา เกิดความหยั่งรู้ เกิดความสว่างไสว นี่ไง มันหมุนไป นี่ไง ปีน! ปีน! ปีน! เรามีอาวุธต่อสู้กับมัน ถ้าเรามีอาวุธต่อสู้กับมัน มันเป็นความจริงนะ มันไม่ใช่ความหลอกลวง ไม่ใช่ภาพลวงตา ภาพลวงตานี้ทำให้เราลุ่มลुकคลุกคลานมา

แต่ถ้าเป็นความจริงขึ้นมาละ เราพยายามประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมาตามความเป็นจริงของเราขึ้นมา เรามีครูมีอาจารย์นะ เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา อาจารย์นะ อาจารย์ไม่รู้วิชา ครูบาอาจารย์มี ปฏิบัติมา ถ้ามันเป็นเหตุเป็นผลอย่างไร

แต่ที่นี้พอเป็นเหตุเป็นผลขึ้นมา ถ้าไม่เป็นความจริงนะ ครูบาอาจารย์ของเราประพฤติปฏิบัติมาก่อน ท่านฟังท่านจะรู้ว่าสิ่งใด มันอยู่ในวุฒิภาวะ ภูมิของใจสูงต่ำแค่ไหน แล้วการปฏิบัติไปนี่มันเป็นจริง เป็นจริงแค่ไหน

แต่ถ้ามันไม่เป็นจริงนะ แต่เราว่าเป็นจริง เห็นไหม บอกว่า “ไปหาครูบาอาจารย์ฯ พoha ที่ไรไล่ทุกทีเลย ไม่เคยฟังสักที”

ของเดิมๆ ของเดิมๆ ที่ซ้ำซาก สิ่งที่เราเป็นของที่ซ้ำซาก มันหลอกลวงขนาดไหน เหมือนกับที่วานะ โจรมันเอาไปหมดแล้วยังไม่รู้ตัว ยังถือตัวถือตนว่าตัวเองได้ประพฤติปฏิบัติตัวเองได้ใช้ปัญญา ก็เลสมันล้วงไล่ล้วงพุงไปหมดแล้ว ตัวเองยังวานะ

“ของเดิมๆ” คือสัญญาใจ

“ของเดิมๆ” คือสิ่งที่เราทำแล้วทำเล่า แล้วเรามีสิ่งใดเป็นสมบัติของเราละ แล้วก็เอาสิ่งเดิมๆ อย่างนั้นมาเล่าให้ครูบาอาจารย์ฟังนะ ทำไม้งอนขนาดนั้น ทำไม่เปลี่ยนแปลง ทำไมไม่มีอุบายวิธีการที่เราจะก้าวเดินไป

กิเลสมันโง่ขนาดนั้นเขี้ยวหรือ กิเลสมันฉลาด มันหลอกให้เราโง่เราโง่ไป

“ทำมันก็ทำแล้ว ปฏิบัติก็ปฏิบัติแล้ว รู้ก็รู้แล้ว ของก็เดิมๆ อยู่อย่างนั้น รู้้อย่างนั้น แล้วมันเป็นอย่างไรต่อไป”

เป็นสิ เตรียมที่นอนเอาไว้แล้ว จะเลิกแล้วละ จะกลับไปนอน

นั่นนะ “ของเดิมๆ” เห็นไหม “ของเดิมๆ” เราที่ต้องแก้ไข เราแก้ไขสิ ถ้าแก้ไขนะ พอแก้ไขแล้วมันจะเป็นปัจจัยตัดงั้น มันจะเป็นกาลามสูตร ไม่ให้เชื่อแม้แต่ครูบาอาจารย์พูด ไม่ให้เชื่อสิ่งที่อนุমানได้ ไม่ให้เชื่อว่ามันสมควรจะเป็น “ไม่ให้เชื่อ” นี่ไง “ธรรมะหลวงตา” มันหลอกหลวงมาทั้งนั้น อนุมานได้ อนุมานก็เข้ากันได้ ภาพนี้ก็เคยเห็น สิ่งอะไรมันถูกต้องไปหมดละ แล้วจบมันคืออะไรละ?

จบคือพอมันภาวนาจบแล้ว “อืม! ไม่เห็นมีอะไรเลย อืม! ไม่เห็นมีอะไรเลย”

นี่เราไม่มีความคิดแตกต่าง ความคิดตรวจสอบตัวเราเอง ถ้ามีความคิดแตกต่าง ความคิดตรวจสอบ ทำไมอย่างนี้แล้วมันเป็นอย่างนี้เพราะเหตุใด ถ้ามันไม่มีเห็นไหม นี่กาลามสูตร ไม่ให้เชื่อในการประพฤติปฏิบัติของเรา ไม่ให้เชื่อสิ่งต่างๆ แต่ถ้าจิตมันเป็นละ จิตมันเป็นไม่ให้เชื่อได้อย่างไร มันซึ่งๆ หน้า มันเป็นปัจจัยตัดงั้น มันเป็นสันตสิทธินะ

เวลาเราจับใจได้ แล้วเราต่อสู้กับใจนะ เวลากิเลสมันใช้มันใช้กัจจกร สิ่งที่เป็นกัจจกรมันทำลายล้าง ทำลายล้างสติ ทำลายล้างสมาธิ ทำลายล้างปัญญาของเราให้เป็นผู้กุศล อกุศลคือสัมปยุตด้วยต้นหาความทะยานอยาก ต้นหาเห็นใหม่ ต้นหา-วิภวต้นหา ต้นหาความทะยานอยาก นี่มันสัมปยุตไปด้วยอย่างนั้น มันก็เป็นกัจจกรทำลายไปหมดเลย

แล้วถ้าเป็นธรรมจักร ละ ธรรมจักรมันเกิดจากสติ สมาธิ ปัญญา ถ้ามันเป็นธรรมจักร ปัญญามันเกิดขึ้น ปัญญามันเกิดขึ้นมันแยกแยะของมันเกิดขึ้น เห็นไหม กัจจกรหมุนไปทางหนึ่ง ธรรมจักรหมุนไปอีกทางหนึ่ง หมุนเข้าไปสู่สุตติจิต หมุนเข้าไปสู่ภาสวะ หมุนเข้าไปสู่ภพ นี่ไง

เวลาทำนะ นักวิทยาศาสตร์เวลาเขาทำวิจัยต่างๆ เขาใช้ปัญญาของเขา ปัญหานี้แหละ มันเป็นปัญญา
สมองนะ มันออกมาจากพลังงาน ออกมาจากจิต สิ่งต่างๆ เขาคิดของเขาออกไป มันวูบ มันสว่าง
โพล่งในใจขนาดไหน มันก็เป็นปัญญาของโลกๆ

แต่ถ้าพูดถึงทำความเข้าใจของใจ สิ่งที่มีมันวูบ มันเป็นความปลอดโปร่ง ถ้ามีสติมันจะ
ย้อนกลับมาสู่สมาธิ พอสู่สมาธิ เราทำสมาธิของเราจนมันคงของเราแล้ว เราทำสมาธิของเราจน
เราออกหรือค้นเห็น โจร เห็นอวิชชา เห็นกิเลสตัดหาความทะยานอยาก ออกแสดงตัวในรูป เวทนา
สัญญา สังขาร วิญญาณ แสดงตัวในกาย เวทนา จิต ธรรม เราจับสิ่งใดก็ได้ จับสิ่งใดก็ได้

เพราะ “รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ” กับ “กาย เวทนา จิต ธรรม” มันเป็นเรื่องที่ว่า
เราเกิดมามีกายกับใจใช่ไหม เราเกิดมามีร่างกายและจิตใจ ร่างกายและจิตใจสิ่งที่สัญชาตญาณ
ของมนุษย์ แล้ววิชามันมีพลังงานนั้น มันก็อาศัยสิ่งนี้ออกหาเหยื่อ ออกหากิน ออกทำลายเรา
ออกให้ชีวิตของเราพันไปวันๆ หนึ่ง

พอจิตเราสงบเข้ามา จิตสงบเข้ามาเราจับต้องมันได้ เราเห็นมหาโจร เราเห็นโจรปล้น มัน
ปล้นผ่านรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มันปล้นผ่านกาย เวทนา จิต ธรรม มันใช้สิ่งนี้
ออกไปบู๊บู๊ยำ เอาแต่โทษมาใส่ใจเรา

พอจิตเราสงบแล้ว เรารู้ว่ามีมหาโจร มันใช้สิ่งนี้ออกไปทำงานของมัน ออกไปเพื่อ
ผลประโยชน์ของมัน แล้วเรามีสติปัญญาจับได้ จับมหาโจรได้ แต่ยังต่อสู้กันด้วยสติด้วยปัญญา
ต่อสู้กันด้วยปัญญา ปัญญาแยกแยะในขั้น ๕ แยกแยะในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม แยกเข้า
ไป แยกแยะเข้าไป

เพราะสิ่งนี้ก็เลสมันพาใช้ ก็เลสมันอาศัยสิ่งนี้ออกไปหาผลประโยชน์ของมัน

เวลาเราทำความเข้าใจของเราเข้ามา ใจเราสงบแล้วเราจับต้องสิ่งนี้ได้เหมือนกัน ถ้าใจ
ไม่สงบขึ้นมา ไม่เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมโดยความเป็นจริง...เห็นโดยความหลงตา
เห็นโดยการกิเลสตัดต้น เห็นโดยการคาดหมาย คาดหมายธรรมมันก็ได้ธรรมะคาดหมาย มัน
ไม่ใช่ธรรมความเป็นจริงเห็นใหม่

แต่เพราะเราจิตสงบขึ้นมา เรามีความเป็นจริงของเรา เราพิจารณาของเรา เราใคร่ครวญ
ของเรา เวลามันปล่อยนะ เวลาจิตมันพิจารณาของมัน ที่มันพิจารณาเพราะมันมีกำลัง มันมีความ

เป็นจริง พอมีความเป็นจริงมันพิจารณาแล้วมันปล่อย ปล่อย มันมีความสุขมาก มีความสุขขนาดไหน มีความสุขแล้ว เพราะถ้ามีความสุขอยู่ จิตใจมีกำลังขึ้นมา เราก็กำหนดดูแลรักษา แล้วเราพิจารณาของเราซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ นี้ระหว่างกิเลสกับธรรมมันต่อสู้กัน

โจรก็มีปืน ธรรมะก็มีปืน แต่เดิมโจรมันมีปืน โจรมันมีกิเลสค้นหาความทะยานอยาก มันมีสิ่งที่นอนใจ สิ่งที่จิตใจเชื่อมั่นมันอยู่ แต่ธรรมะไม่มี “ธรรมะมีแต่สักแต่ว่า โนอนก็สักแต่ว่า นี่ก็สักแต่ว่า โนอนก็เป็นความว่าง โนอนก็เป็นขันธ ๕...” ฐูปไปหมด แต่กำลังของจิตไม่มี

กำลังก็มี จับได้แล้วนะ จับได้ก็สู้ไม่ไหว

“แก่นของกิเลส”

จิตนี้ไม่มีต้น ไม่มีปลาย การเกิดและการตายของชีวิตเราซับซ้อนกันมา ไม่มีต้นไม่มีปลาย การเกิดการตายซับซ้อนกันมา มันได้ปลุกฝัง มันได้ซับซ้อนให้กิเลส ให้จิตนิสัยซับซ้อนมาจนเป็นแก่น เป็นสิ่งที่มันคงขนาดไหน

แต่เราเกิดมาในภพในชาตินี้ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เกิดมาพบครูบาอาจารย์ที่ประพฤติปฏิบัติ แล้วเราเป็นคนที่มีเจตนา เป็นคนที่มีสติปัญญา เป็นคนที่มีอำนาจวาสนา แล้วเราพยายามจะหาทางออกอยู่ แล้วเราพยายามสร้างสมตนเราขึ้นมา ด้วยการทำความเพียร ด้วยการทำความสงบของใจ ด้วยการพัฒนาการของจิตที่มันสงบระงับเข้ามา

จิตสงบระงับเข้ามาแล้วเราออกฝึกหัดใช้ปัญญา ออกฝึกหัดใช้ปัญญาจนจิตมันตั้งมั่น จิตตั้งมั่นจนจิตมีหลักมีเกณฑ์ แล้วจิตมีหลักมีเกณฑ์แล้วเห็นกาย เวทนา จิต ธรรมเห็นทุกๆ อย่างตามความเป็นจริง ถ้าเห็นทุกๆ อย่างตามความจริง มันไม่ใช่ภาพลวงตานะ มันลุ่มลुकคลุกกลานมา แล้วฝึกฝนตัวเองขึ้นมา ยืนตัวเองขึ้นมาแล้วต่อสู้กับมัน จับต้องตัวมันได้ นี่มันเป็นระหว่างกิเลสกับธรรมต่อสู้กันอยู่ในหัวใจของเรา

ชัยภูมิของการประพฤติปฏิบัติ กรรมฐาน สมถกรรมฐาน สิ่งที่ยัทธิการต่อสู้ของกิเลส มันอยู่บนภวาสวะ มันอยู่บนภพ อยู่บนหัวใจของเรา อยู่กับการวิปัสสนา การใคร่ครวญกัน อยู่กลางหัวใจของเรานี้ นี่ใจภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากจิต พลังงานเกิดเดี่ยวนั้น พิจารณาเดี่ยวนั้น เป็นปัจจุบันเดี่ยวนั้น ไม่ต้องผ่านขึ้นไปบนสมอง ไม่ต้องผ่านขึ้นไปบนความรู้สึกนึกคิด ผ่าน

ไปบนสมอมน้ำมันเป็นโลกียปัญญา มันเป็นปัญญาของโลกไปแล้ว มันเป็นวิชาชีพ มันเป็นสิ่งที่กิเลสมันหลอกหลวง

แต่ถ้าเป็นความจริงนะ มันเกิดที่หัวใจ เกิดที่การกระทำของเรา เราทำของเรา เราพิจารณาของเรา เราแก้ไขของเราไป เห็นใหม่ สิ่งต่างๆ ทำขึ้นมาคืออะไรละ นี่ปัจจุัตถ์ นี่สันติภูมิ โภ

กาลามสูตรไม่ต้องเชื่อใคร ไม่ให้เชื่อแม้แต่อาจารย์พูด ไม่ให้เชื่อว่าอนุমানแล้วทำได้

แต่นี้เราเป็นทางโลกเห็นใหม่ ทางโลกที่เขาทำกันอยู่ เขาอนุมานเอา เขาใคร่ครวญเอาว่านี่มันเป็นอย่างไร ธรรมะเป็นอย่างไร ธรรมะของพระพุทธเจ้า ธรรมตรงเป็ยะเลย ก้อปี่เหมือนกันเดินเท้าต่อเท้าเลย เหยียบไปบนทางเดียวกันเลย

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์เหยียบไป

แต่เราเป็นคนมีกิเลสค้นหาความทะยานอยากเต็มหัวใจแล้วเหยียบไป

แตกต่างกันมาก แตกต่างกันมาก

แต่ถ้าเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ หรือใช้คำบริกรรมขึ้นมาจนจิตเราสงบนะ จิตใจเราจะก้าวไป ไม่ใช่เท้าก้าวไป ไม่มีสิ่งใดก้าวไป ธรรมจักรต่างหากมันก้าวไป มรรคญาณมันก้าวไป มรรคญาณมันมรรคสามัคคี มรรคญาณมันพิจารณาซ้ำพิจารณาซาก รวมตัวสมุจเฉทเข้ามาประหารขาด! นี่ไง กุปฺปธรรม-อกุปฺปธรรม

กุปฺปธรรมที่ล้มลุกคลุกคลานขึ้นมา สัพเพ ธัมมา อนัตตา สภาวธรรมเป็นอนัตตา ทุกอย่างเป็นสภาวะๆ ก็สภาวะมันก็มีเกิดดับๆ ทั้งนั้นนะ

สิ่งต่างๆ เราทำขึ้นมา มันเป็นสภาวะทั้งนั้นนะ เอาสภาวะนี้เข้าไปลบล้าง เข้าไปทำลายสิ่งที่เป็นความสกปรก ความที่เป็นสังโยชน์ เป็นความผูกพันของใจ ใจยึดมั่นถือมั่นในหัวใจ มันจะย้อนกลับ ย้อนกลับแล้วทำลายด้วยปัญญาของมัน ด้วยปัญญาของเราที่มันพิจารณาของเราอยู่

นี่ไง เราทำของเรา เราปฏิบัติของเรา แล้วเวลาปฏิบัติตามความเป็นจริงแล้ว มันจะต่างไปจากธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปที่ไหน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมและวินัยไว้ ธรรมและวินัยนี้ตรงเป็ยะแล้วเรา ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ปฏิบัติเข้ามาสู่ใจ ถ้าใจชำระล้างแล้ว กับธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้ามันต่างกันตรงไหน

ถ้ามันต่างกัน กาลามสูตรไง ไม่ให้เชื่อ ไม่ให้เชื่อนี้ ถ้ามันต่างกันมันก็ไม่ใช่ แล้วถ้ามัน ถูกต้องตรงกัน มันถูกต้องตรงกันอย่างไร มันมีเหตุผลอย่างไรถึงถูกต้องตรงกัน มันถูกต้อง ตรงกันเพราะสมุจเฉทปหาน เพราะสังโยชน์มันขาด แล้วสังโยชน์มันขาด มันขาดอย่างไร แล้ว สังโยชน์มันอยู่ที่ไหน นี่เวลาโจรมันปล้นก็ไม่เห็น โจร เวลาฆ่ามันแล้ว ฆ่ามันแล้วมันไปอยู่ที่ไหน

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอคณะ การฆ่า การทำลายกัน แม้แต่พูดจา คำพูด ไม่เป็นกุศล คำพูดไม่ให้พูดต่อเสียด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ให้ทำทั้งนั้นนะ แต่เวลา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้นขมนะ

“การฆ่าที่ประเสริฐที่สุดคือการฆ่ากิเลส องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอนุโมทนา”

แต่การเบียดเบียน การทำเสียดสี การทำสิ่งต่างๆ ที่กระทบกระเทือนกัน องค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าห้ามทั้งนั้น ห้ามนะ “ศีล” สีละ สีลคือความปกติของใจ ถ้าความปกติของใจ ห้ามการทำให้คนอื่นกระทบกระเทือน ห้ามทั้งนั้น มันเป็นการสร้างเวรสร้างกรรมทั้งนั้น

แต่ถ้าเวลาเราทำให้กิเลสเรากระทบกระเทือน อันนั้นเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด เราทำให้ กิเลสของเรามันกระทบกระเทือน มันสั่นไหวด้วยความเพียรชอบของเรา ใ้มันสั่นไหว ใ้มัน ตกใจ ใ้มันไม่มีที่อยู่ ใ้มันวิ่งหนีไปจากใจของเรา ไม่ใ้มันครอบงำในหัวใจของเรา เรา พยายามทำของเรา จะทำลายมัน จะฆ่ามัน ทำลายมันด้วยมรรคญาณ ด้วยสังขธรรม ไม่ใช่เอาอาวุธ ร้ายอย่างใดไปทำลายมัน

สิ่งที่บอกว่า ปีนต่อปีนต่อสู้กันเพราะเป็นอาวุธ กิเลสมันมีอาวุธ มันถือฉล มันหลอกหลวง มันปล้นสะดม มันปล้นชิงคุณงามความดีเราไปทั้งหมดเลย เราพยายามจะประพฤติปฏิบัติ พยายามสร้างสมจะทำคุณงามความดีขึ้นมา มันปล้นชิงของมันขึ้นมาเป็นบุคลาธิษฐานให้เห็นว่า มันปล้นชิงแล้วมันมีอาวุธที่จะทำลายเรา แล้วเรตื้นตันตกใจขนาดไหน แล้วเราพยายามทำ ความสงบของใจ เราทำมรรคญาณ

มรรค ๘ งานชอบ เพียรชอบ... เรามีปิ่น ๘ กระจอก นี่เป็นบุคลาธิษฐาน ปิ่นของเราก็คือ
มรรค คือสัจจะ คือความจริง คือความสุภาพบุรุษ คือความจงใจ คือความตั้งใจ แล้วไปต่อสู้กับ
มัน ไปต่อสู้กับมันจนถึงที่สุด จนมีคุณงามความดีเพียงพอ ถ้ามีคุณงามความดีเพียงพอ เห็นไหม
เป็นมัชฌิมาปฏิปทา เป็นมรรคญาณ มรรคสามัคคี มรรครวมตัวแล้วสมุจเฉทปหาน

เวลากิเลสฆ่ากิเลสด้วยมรรคญาณแล้ว องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอนุโมทนากับผู้
ประพฤติปฏิบัติผู้นั้น

“ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม โลกนี้จะไม่ว่างจากพระอรหันต์เลย” เอวัง